

SCHETS VAN BEROEPSOPVATTINGEN IN DE VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA

door A. R. Overbeek

Het kan voor de accountant op een gegeven ogenblik wel eens van belang zijn, om enig inzicht te krijgen in de beroepsopvattingen in het buitenland. Dit belang is van tweeërlei aard, en wel in de eerste plaats voor accountants, die met buitenlandse collega's op enigerlei wijze de verantwoordelijkheid voor de juistheid van een jaarverslag moeten delen, maar voorts ook voor de Nederlandse accountants in het algemeen. Wij moeten toch in deze tijd van (hopelijk) steeds intensiever wordende internationale samenwerking streven naar een zekere uniformiteit in de beroepsopvattingen. De grondslag voor een dergelijke uniformiteit kan worden gelegd door een regelmatige gedachtenwisseling tussen verschillende landen, alsook door het bestuderen van opvattingen in andere landen en het daaraan toetsen van die in eigen land. Ik heb een poging gedaan in de laatstgenoemde richting en het kwam mij voor, dat geen ander land zich voor het doel zo goed leent als de Verenigde Staten van Amerika. Immers, in welk ander land vinden wij zulk een ontwikkeling van industrie, handel en verkeer en een daarmee gepaard gaande ontwikkeling van het accountantsberoep? Gegeven het feit, dat er momenteel reeds ca. 40.000 Certified Public Accountants zijn in de U.S.A. en dat dit aantal nog steeds snel toeneemt, dan ligt het voor de hand, dat de beroepsopvattingen daar tot gelding komen op een zeer veel groter vlak dan bij ons en dat wij er dus zeker lering uit kunnen trekken.

Alvorens nu nader op de beroepsontwikkeling in de Verenigde Staten in te gaan en vergelijkingen met Nederland te maken, moeten een paar verschilpunten worden aangegeven van algemene aard.

Ten eerste, is de Amerikaan, naar het mij voorkomt, wat meer materialistisch ingesteld, men zou kunnen zeggen, wat meer „dollar-minded”. Verder is hij in het algemeen gevoeliger voor snelle, praktische oplossingen dan voor getheoretiseer. Als derde punt wil ik noemen de zoveel geringere terughoudendheid, waarmede de bedrijfsresultaten worden bekend gemaakt. Wellicht staat dit mede in verband met het feit, dat Amerikaanse ondernemingen meer beroep doen op de open kapitaalmarkt en vooral op kleine beleggers; hier bij ons zijn misschien meer besloten vennootschappen.

Voorts dienen wij in het oog te houden, dat de meeste officieel bekendgemaakte voorschriften betreffende controletechniek gebaseerd zijn op de controle bij grote bedrijven; bedrijven, zo groot als wij er hier slechts enkele kennen.

Tenslotte is er dan nog de wettelijke regeling, die ten onzent (nog) niet is tot stand gekomen. Hierbij moeten wij twee dingen goed onderscheiden, nl. enerzijds de wettelijke bescherming van de titel van C.P.A. en anderzijds de wettelijk voorgeschreven accountantscontrole bij bepaalde categorieën van bedrijven.

De wettelijke bescherming van de titel houdt in, dat iemand zich alleen dan C.P.A. mag noemen, als hij daartoe van overheidswege toestemming heeft verkregen en die kan hij verkrijgen door het afleggen van een examen en het beantwoorden aan nog enkele, minder belangrijke eisen betreffende leeftijd, nationaliteit, enz. Het examen is thans vrijwel

voor alle Staten uniform en wordt opgesteld door het American Institute of Accountants, de overkoepelende beroepsorganisatie voor de gehele U.S.A. Toetreding tot deze organisatie is niet verplicht; er zijn in de meeste staten ook nog State Societies.

De verplichte accountantscontrôle bij bepaalde ondernemingen vloeit in hoofdzaak voort uit de bepalingen van de Securities Act 1933, later enige malen aangevuld. Bij deze wet is ingesteld de Securities & Exchange Commission (S.E.C.), die toezicht houdt op de wijze van verslaglegging (let wel: niet op het beleid) van maatschappijen, welke fondsen ter beurse genoteerd zijn, of die nieuwe aandelen aan de markt brengen, en voorts op effectenhandelaren, enz. Het toezicht heeft in hoofdzaak ten doel de bescherming van het belegend publiek; een bijproduct is o.a. de verkrijging van veel waardevol statistisch materiaal. Een van de facetten van het toezicht is, dat er in de meeste gevallen accountantsverklaringen geëist worden en dat er bepaalde eisen aan die verklaring en aan het werk van de accountants worden gesteld.

Ten opzichte van het accountantsberoep treedt de S.E.C. dus als het ware op als spreekbuis van het maatschappelijk verkeer, echter onder de restrictie, dat de bekende, verstandige leek of wel de „average prudent investor” zoals hij aan de overzijde wel genoemd wordt, zich hier ontpopt als een deskundige, en nog wel een tamelijk bemoeizuchtige. Vele vaktechnische voorschriften van beroepsorganisaties zijn dan ook tot stand gekomen in overleg met de S.E.C. Door dit overleg is een vruchtbare wisselwerking ontstaan en het wederzijds begrip wordt bevorderd, doordat ook accountants deel uitmaken van de S.E.C.

De autoriteit van de S.E.C. ten opzichte van accountants wordt in belangrijke mate versterkt door de sancties, die de Commissie kan toepassen. Als daartoe aanleiding bestaat, kan zij nl. een bepaalde accountant uitsluiten; d.w.z. dat alsdan geen enkele verklaring van hem meer wordt geaccepteerd door de S.E.C. en dat hij dus kans loopt, al zijn grote cliënten te verliezen. Dit nog afgezien van disciplinaire maatregelen van de zijde van het American Institute, of door een Grievance Committee; dit laatste is een officiële instantie, die het recht heeft om de titel van C.P.A. te ontnemen.

De S.E.C. publiceert zijn opvattingen en uitspraken op het gebied van accountancy in de zgn. „Accounting Series Releases”. Hiervan zijn er tot dusverre een 70-tal verschenen.

Na deze opsomming van algemene verschilpunten zal ik trachten, in grote trekken de geschiedenis der accountancy in Amerika weer te geven.

Zoals ook hier, werd de opkomst van het accountantsberoep sterk bevorderd door de toenemende mate van scheiding tussen eigendom en beheer. Ten tijde van de eerste wereldoorlog bleek er reeds behoefte te bestaan aan algemene richtlijnen voor de zgn. Balance-sheet Audit, het zelfstandig balansonderzoek, dat toen veelvuldig plaats vond ten behoeve van credietverstrekken banken; deze algemene richtlijnen werden neergelegd in een brochure, genaamd „Approved methods for the preparation of balance-sheets”, welke is te beschouwen als een eerste, schuchtere poging, om tot meer eenheid van opvatting te komen. Men kan zich indenken, hoe groot de moeilijkheden daar waren, die aan het bereiken van een behoorlijke mate van eenheid in de weg stonden: de grote geografische afstanden, het conglomeraat van verschillende volksaarden, de verschillende wetgeving in de 48 staten, enz.

Na de eerste poging, die ik zo juist noemde, duurde het tot 1929, voor-

dat een herziening plaats vond. Ditmaal was de titel: Verification of financial statements. In deze brochure vindt de ontwikkeling van de toen afgelopen 10 jaren haar neerslag. Het belangrijkste daarvan was wel de erkenning van de steeds toenemende betekenis van de resultatenrekening. In de titel komt dit ook tot uitdrukking: sprak men in 1918 nog alleen van de balans, in 1929 was dit uitgebreid tot „financial statements”, welke uitdrukking we zouden kunnen vergelijken met ons woord jaarrekening, hoewel dit nog iets minder omvattend is.

Om de geest van het geschrift te kenmerken, zij vermeld, dat daarin o.a. gezegd wordt, dat de omvang van het onderzoek wordt bepaald door de omstandigheden, die de accountant in een zaak aantreft, in het bijzonder de toestand van de interne controle. Dit is, naar ik meen, voor die tijd geen onbekend geluid.

Hoewel de twee genoemde werkjes werden samengesteld door het American Institute of Accountants (A.I.A.), werden ze uitgegeven onder auspiciën van de Federal Reserves Board, een semi-officieel lichaam. In 1936 echter voelt het A.I.A. zich sterk genoeg, om geheel op eigen gezag een herziening te verzorgen. Wij zien dan verschijnen „Examination of financial Statements”. Ten opzichte van de vorige uitgaaf merken wij hier een zeer belangrijke stap in de ontwikkeling van de Amerikaanse beroepsopvattingen op, en, merkwaardig genoeg, is deze stap belichaamd in de vervanging van het woordje verification door examination. Door het steeds ingewikkelder worden van het moderne bedrijf en de daarmee, althans volgens de Amerikanen, gepaard gaande noodzaak, om zijn conclusie hoofdzakelijk te steunen op een steekproefsgewijs uitgevoerd onderzoek, achtte men het niet juist, om het woord „verification” te handhaven, omdat anders de indruk zou worden gewekt, dat de accountant een volledige zekerheid zou geven omtrent de juistheid van een verslaglegging; dat hij als het ware garant, of volledig aansprakelijk zou zijn. De accountant wil met zijn verklaring slechts te kennen geven, dat hij op onafhankelijke en deskundige wijze de verslaglegging heeft onderzocht (examined). Hij houdt zich niet verantwoordelijk voor onjuistheden in onderdelen, welke hij niet kon ontdekken bij toepassing van de algemeene gangbare controlemiddelen.

Wij kunnen deze ontwikkeling nog op andere wijze karakteriseren, nl. door tegenover elkaar te stellen een „statement of fact”, hetgeen dus inhoudt het constateren van de juistheid zonder meer, en een „statement of opinion”, waarin een onafhankelijk en deskundig oordeel wordt gegeven. Volgens leidende figuren in de Amerikaanse accountantswereld moeten wij nu de accountantsverklaring persé zien als een „statement of opinion” en niet als „statement of fact”. Zij spreken dan ook niet graag meer over „certificate”, maar liever over „short-form-report” of „opinion-report”.

Al vrij spoedig na 1936 werd het duidelijk, dat de algemene richtlijnen voor controletechniek, die in „Examination of financial Statements” waren neergelegd, op sommige punten aanvulling of wijziging behoeften. In plaats van deze punten op te zamelen en na enige jaren weer tot een algehele herziening over te gaan, besloot men een andere weg in te slaan. Sedert 1939 worden uitgegeven „Statements on Auditing Procedure”. Telkens wanneer daartoe aanleiding bestaat, maakt het „Committee on Auditing Procedure” van het A.I.A. zijn standpunt bekend ten aanzien van bepaalde vraagstukken, welke uitspraken dan de practiserende ac-

countants tot leidraad kunnen dienen; tot dus verre zijn er van deze statements een 25-tal verschenen.

Het eerste nummer van deze statements, uit 1939 dus, is wel het allerbekendst. Het heeft tot titel: „Extensions of Auditing Procedure” (Uitbreiding der contröletechniek) en behandelt o.a. enige onderwerpen, die destijds zeker tot de brandende kwesties gerekend konden worden, nl. de opneming van de goederenvoorraad en de contröle van het debiteurencijfer op de balans. De directe aanleiding tot het doen ontbranden van deze kwesties was wel het bekende „Mc. Kesson & Robbins-case”, waaraan o.a. in het M.A.B. van 1940 een bespreking is gewijd.

Bij de maatschappij van deze naam had de president-directeur in samenspanning met enkele andere hoge functionnarissen op ongelooflijk geraffineerde wijze een fictief bijkantoor in het buitenland gecreëerd. De administratie daarvan werd tot in de finesses bijgehouden, alles met valse facturen, valse bankrekeningen, valse voorraden, enz. De accountant ging af op deze gegevens, die een volkomen betrouwbare indruk maakten, en zo kon deze fraude gedurende meer dan 10 jaar onontdekt blijven; aanwezigheid van voorraden en juistheid van debiteurencijfers bijv. werden niet door de accountant zelfstandig geconstateerd. Natuurlijk liep dit op een gegeven ogenblik toch spaak, waardoor een geweldige opschudding veroorzaakt werd. De zaak kwam aan het licht, doordat een van de mededirecteuren op het laatst argwaan begon te krijgen, toen debiteuren en voorraden in een bepaalde sector steeds bleven stijgen; op het ogenblik van ontdekking waren voorraden en debiteuren elk reeds voor ca. \$ 10.000.000.— te hoog opgevoerd.

Toen dus dit kalf verdronken was ging men de put dempen. In de reeds genoemde „Extensions” is nl. officieel vastgelegd, dat de opneming van de goederenvoorraad in het vervolg behoort deel uit te maken van de normale accountantcontröle, of m.a.w. voorraadopneming werd een „generally accepted auditing procedure”. Dit houdt niet in, dat de accountant verplicht werd, om op de balansdatum de gehele voorraad op te nemen; hij mag naar zijn eigen oordeel waarde hechten aan interne contröle en dus met min of meer uitgebreide steekproeven volstaan. Ook partieel roulerende opneming is toegestaan en wordt zelfs aanbevolen, vooral als er halfjaar- of kwartaalverslagen gepubliceerd worden.

Evenals hier te lande is het lange tijd een strijdvrage geweest, of de accountant deskundig genoeg was, om voorraadopneming van waarde te doen zijn. Het publiek dient in te zien, volgens de Amerikanen, dat de accountant de voorraden alleen opneemt ter verkrijging van meer geloofwaardigheid der inventariscijfers, en dat hij zich niet opwerpt als taxateur of expert in warenkennis. Tot versterking van de geloofwaardigheid dient ook de toepassing van de bekende „22 punten” van Montgomery en het vragen van een door de directie of andere verantwoordelijke employé's getekende voorraadstaat, waarbij de eigendom bevestigd wordt. Dit laatste schijnt een vrij sterk verbreide usance te zijn; men moet dit echter uitsluitend zien als een aanvullend contrölemiddel, hetwelk aan de verantwoordelijkheid van de accountant niets afdoet.

Uit de omstandigheid, dat inventarisatie eerst sedert 1939 is voorgeschreven, mag niet worden afgeleid, dat voordien de accountants nimmer bij de voorraadopneming tegenwoordig waren; integendeel, dit kwam vrij veel voor, vooral waar de interne contröle niet zo perfect was, dus merendeels bij kleinere zaken.

De opvatting omtrent de voorraadopneming, zoals die hier in Nederland

gehuldigd wordt en waarbij zij beschouwd wordt als een onmisbaar sluitstuk van de controle op de goederenbeweging, heb ik in de Amerikaanse literatuur niet aangetroffen. Ook wordt niet als eis gesteld, dat de accountant door eigen actie de hoeveelheidsverantwoording geheel in zijn controle betreft. Dit wordt begrijpelijk, wanneer men denkt aan de omvang van vele grote maatschappijen en de daarmee gepaard gaande ingewikkeldheid van productieprocessen en veelsoortigheid van artikelen. Toch kent men deze controle-methode wel; Montgomery zegt bijv., dat die methode moet worden toegepast „waar mogelijk”; alleen is het volgens hem, jammer genoeg, niet vaak mogelijk.

Zoals ik hiervoor reeds opmerkte, is in de „Extensions of Auditing Procedure” naast de voorgeschreven inventarisatie ook de taak van de accountant t.o.v. het debiteurencijfer op de balans uitgebreid. De juistheid van het saldo moet nl. door onze Amerikaanse collega's worden vastgesteld door middel van het rondzenden van saldobiljetten, hetzij voor elke post, hetzij steekproefsgewijs. De accountant moet daarbij uitmaken, al naar de aard van het gecontroleerde bedrijf, of de positieve of negatieve methode moet worden gevolgd. Bij de positieve methode wordt aan de debiteur gevraagd om het saldobiljet getekend terug te zenden, terwijl bij de negatieve methode slechts om reactie gevraagd wordt, als het saldo niet accoord is.

Dit voorschrift kan wel eens tot eigenaardige consequenties leiden. De methode met de saldobiljetten wordt nl. bestempeld als een „generally accepted auditing procedure” en als de accountant daarvan afwijkt, moet hij dat in zijn verklaring vermelden, ook al heeft hij op een andere manier beter gecontroleerd. Zo verscheen er onlangs in „The Journal of Accountancy”, het officiële orgaan van het A.I.A., een ingezonden stuk, waarin een accountant commentaar vroeg op zijn hieronder omschreven moeilijkheid.

Bij een bepaalde zaak had hij geconstateerd, dat alle debiteuren binnen een maand na de balansdatum betaald hadden; hij had echter geen saldobiljetten rondgestuurd. Nu moest hij dus in zijn rapport een opmerking maken, die de indruk zou geven van een voorbehoud, een zgn. „qualification”, terwijl de door hem gevolgde methode veel effectiever was. Hij vroeg zich daarom af, of het voorschrift niet gewijzigd moest worden, dan wel of het constateren van incasso kon worden beschouwd als een bevestiging van het bestaan van de vordering.

Controle aan de hand van ontvangsten in het nieuwe jaar acht men meestal niet voldoende, omdat vooral bij kasontvangsten de identiteit van het ontvangen bedrag bezwaarlijk kan worden vastgesteld en dus slepen onontdekt kan blijven. Bij ons, met het intensieve giroverkeer, is dit gevaar veel geringer te achten, omdat de debiteur meestal zelf zijn betaling identificeert.

Controle op de volledigheid der verantwoording van de vorderingen heb ik niet als speciaal punt behandeld gevonden. Blijkbaar gaat men hier overwegend af op de interne controle en de steekproeven daarop. Het is trouwens moeilijk, om de volledigheid zelfstandig vast te stellen, als men niet de controle van de goederenbeweging als uitgangspunt stelt.

Dit was dan naar aanleiding van het eerste nummer van de „Statements on Auditing Procedure”. De verdere nummers bevatten meestal uitspraken van het „Committee on Auditing Procedure” t.a.v. concrete gevallen, waarop ik hier niet verder zal ingaan. Alleen een van de laat-

ste, nl. No. 23 van December 1949, wil ik even noemen; daarin wordt nl. stelling genomen tegen onduidelijke accountantsverklaringen, in hoofdzaak dus zulke verklaringen, waarin niet goed tot uitdrukking komt, of de accountant nu eigenlijk accoord gaat of niet. Vastgesteld is, dat de accountant steeds duidelijk moet laten uitkomen of hij:

een goedkeurende verklaring geeft
of een goedkeurende verklaring met voorbehoud
of een afkeurende verklaring
of dat hij geen oordeel bedoelt te geven, een zgn. non-opinion report.

Bij ons is deze kwestie op vrijwel overeenkomstige manier geregeld in het Reglement van Arbeid.

Zoals ik eerder reeds vermeldde, achtte men het na 1936 niet meer gewenst, om weer een allesomvattende brochure op te stellen met richtlijnen voor de toe te passen contrôle-techniek (auditing procedure). Langzamerhand kreeg men echter wel behoefte aan het vastleggen van algemene eisen, die men aan de kwaliteit van de accountant en zijn werk dient te stellen. In 1947 verscheen daarom „A tentative statement of auditing standards”, een speciaal rapport van de „Committee on Auditing Procedure”. Zoals de naam zegt, is dit een poging om te komen tot de formulering van wat we zouden kunnen vergelijken met onze vaktechnische eisen.

Deze „auditing standards” dan, zijn te onderscheiden in zgn. „personal standards” en „procedural standards”.

De „personal standards” behelzen de eisen, die men aan de persoon van de accountant dient te stellen; zij luiden als volgt.

1. Het onderzoek moet worden verricht door personen met een voldoende scholing en ervaring als accountant.
2. In alle aangelegenheden, die met een opdracht verband houden, dient de accountant een volstrekt onafhankelijk standpunt te handhaven.
3. Bij de uitvoering van de opdracht en de samenstelling van het rapport moet behoorlijke, deskundige zorgvuldigheid worden betracht.

De „procedural standards” omvatten de eisen, die te stellen zijn aan de kwaliteit van het werk, zowel het contrôlewerk, als het samenstellen van het rapport.

Zo moet in het rapport tot uitdrukking worden gebracht, of de jaarrekening is opgemaakt overeenkomstig goed koopmansgebruik, of er geen wijzigingen zijn aangebracht in het verantwoordingssysteem en of de verslaglegging geen nadere toelichting behoeft, d.w.z. of er niet bepaalde feiten zijn verdoezeld.

Aan het contrôlewerk wordt de eis gesteld, dat dit volgens een goed plan moet verlopen en dat er een behoorlijke supervisie over de assistenten moet zijn. De accountant moet zich voldoende bewijsmateriaal verschaffen door checken, informeren, opneming van waarden, saldo-bevestigingen, enz. om een goede grondslag voor zijn oordeel te verkrijgen.

Tot zover kunnen wij hier, naar ik meen, alles nog volledig onderschrijven. Ik heb echter nog voor het laatst bewaard, die auditing standard, die naar mijn mening de belangwekkendste is. Hierin wordt nl. gezegd, *dat de accountant het bestaande systeem van interne contrôle goed moet bestuderen en toetsen, omdat dat de basis is, waarop hij moet ver-*

trouwen, en om aan de hand daarvan te kunnen bepalen, tot welke steekproeven hij zich bij zijn controle zal kunnen beperken.

Ik acht het hier niet de geschikte gelegenheid, om daarop nader in te gaan; bedriegen de voortekenen echter niet, dan kunnen wij over dit punt in de naaste toekomst nog belangrijke discussies in vakkringen verwachten.

Laat ik er vooral goed de nadruk op leggen, dat onze Amerikaanse collega's alleen dan op interne controle willen steunen, als deze aan hoge eisen voldoet; ik denk hier bijv. aan budgettering, standaardkosten en een vèrgaande functieverdeling. Bij middelgrote en kleine bedrijven verschillen hun en onze controle-methoden vermoedelijk practisch niet.

De accountant baseert zijn vertrouwen in de interne controle op zijn overtuiging, dat, als een aantal verschillende personen deel hebben aan leiding, uitvoering, administratie en controle van een transactie, die transactie een werkelijke is en juist verantwoord is, vooral als die personen functioneel van elkaar onafhankelijk zijn.

De motivering van de Amerikanen, om steekproeven toelaatbaar te achten is vrij simpel; een volledige controle zou, vooral in grote bedrijven, eenvoudig onuitvoerbaar en onbetaalbaar zijn. De steekproeven worden speciaal gericht op eventuele zwakke plekken in interne controle en zijn overigens vrij willekeurig. In de laatste tijd wordt gestreefd naar een meer wetenschappelijke omvang der steekproeven. Daarbij wordt erkend, dat de steekproef alleen toepasselijk is op homogene massa's en dat dus het te controleren veld in overeenstemming daarmee moet worden ingedeeld.

Ik heb niet bevonden, dat men zich er van bewust is, dat de massa ook onbeïnvloed moet zijn. Toch heeft men daaruit eigenlijk de consequentie wel getrokken, want de accountants achten zich niet verantwoordelijk voor minder belangrijke, incidentele vergissingen of fraudes. Voortdurende vergissingen worden, aldus bijv. Montgomery, ook door een steekproef gevonden en fraudeurs hebben in het algemeen de neiging om, als zij succes hebben, hun handelingen voort te zetten, zodat ook deze bij steekproefcontrole aan het licht moet komen.

In aansluiting aan het probleem van de interne controle nu nog het een en ander over de interne accountant.

Evenals hier is men in de U.S.A. van mening, dat de interne accountant andere controledoeleinden nastreeft dan de public accountant.

De „internal auditor” staat op het standpunt van, en is verantwoording verschuldigd aan de bedrijfsleiding en zijn werk kan dan ook nooit dat van de onafhankelijke publicaccountant vervangen.

Bij het vraagstuk van de samenwerking met de interne accountant zijn echter niet zulke moeilijkheden gerezen als hier, omdat men in Amerika de interne accountant vooral ziet als een versterking van de interne controle en: hoe beter de interne controle, hoe meer men er immers op kan vertrouwen. Wel wordt de aandacht er op gevestigd, dat, waar het er bij controle-onderdelen op aankomt, om het eigen, onafhankelijk oordeel te vellen, de public-accountant die punten niet aan de interne mag overlaten.

De collisie tussen public en interne accountant als leden van eenzelfde beroepsorganisatie is omzeild door de stichting van het Institute of Internal Auditors in 1941; dit Institute telt reeds over de 1000 leden.

Richten wij nu de schijnwerper eens op de Amerikaanse accountantsverklaring. Onder de vele commissies, die door het A.I.A. zijn ingesteld tellen wij ook de „Committee on Terminology”. Deze commissie tracht goede definities op te stellen van verschillende vaktechnische uitdrukkingen. Zo wordt door haar de verklaring van een onafhankelijke accountant gedefinieerd als een document, waarin hij in het kort aard en omvang van zijn onderzoek aangeeft en het oordeel uitspreekt, dat hij zich gevormd heeft t.a.v. de jaarrekening.

Per definitie bestaat dus de verklaring uit 2 delen, nl. enerzijds een omschrijving van werkzaamheden en anderzijds het oordeel. In tegenstelling tot Nederlandse opvattingen, volgens welke in het algemeen de enkele handtekening als ideaal wordt gezien, treft men deze in Amerika niet aan. Hier moet direct aan worden toegevoegd, dat ook hier te lande de enkele handtekening bij lange na niet algemeen gebruikelijk is en dat men het er hier ook wel over eens is, dat de verklaring een tweeledige betekenis heeft, nl. enerzijds de verantwoording van verrichte werkzaamheden en anderzijds het oordeel. Ik ben van mening, dat het door de Amerikanen beoogde doel, nl. de beleggers duidelijk te maken, waar zij aan toe zijn, door een omschrijving van de controletechniek, niet bereikt kan worden. Prof. Limperg verkondigde reeds in 1926, dat de verantwoordelijkheid van de accountant niet kon worden afgeleid uit de bewoordingen van de verklaring.

In dit verband zou ik er wel op willen wijzen, dat formulering der verklaring en wijziging daarin tot stand komt met medewerking, en zelfs op aandrang van de S.E.C.

Het lijkt mij wel gewenst, dat wij ons hier in Nederland nog eens bezinnen op de vraag, of de enkele handtekening inderdaad als de meest ideale accountantsverklaring gezien moet worden. Vooral bij verklaringen, waarin een voorbehoud moet worden gemaakt of een bijzondere opmerking, bijv. verwijzing naar een buitenlandse accountant, lijkt het mij wel dienstig om een aanloopje te hebben. Dat aanloopje zou dan bijv. kunnen bestaan uit de formule van een standaardverklaring.

Het ligt voor de hand, dat men in Amerika al spoedig getracht heeft, om te komen tot een standaardformule, ten einde te voorkomen, dat er bij het publiek verwarring zou ontstaan. Deze formules zijn opgesteld door het A.I.A. Zij vormen echter slechts een aanbeveling; de accountants zijn dus niet verplicht, om ze te gebruiken. De eerste poging dateert uit 1929; wijzigingen zijn aangebracht, achtereenvolgens in 1933, 1939, 1941 en 1948. Ik zal niet in details op deze wijzigingen ingaan, doch slechts in het kort aangeven, hoe zij parallel lopen met de ontwikkelingsgang van beroepsopvattingen, zoals ik die hiervoor geschetst heb.

Reeds uit de eerste formule, die van 1929 dus, blijkt, dat men de gehele jaarrekening in de controle wenst te betrekken; daarvóór betrof de verklaring veelal alleen de balans.

Spreekt men eerst nog over „I certify...”, in 1933 wordt dit vervangen door „In my opinion...” Hierdoor wordt de overgang van „Statement of fact” naar „Statement of opinion” gekenschetst.

De verdere veranderingen betreffen in hoofdzaak het eerste deel van de verklaring, de zgn. „scope-paragraph”, dus de omschrijving van het onderzoek. Wij zien een ontwikkeling van een zeer eenvoudige omschrijving in 1929, via uitvoerige weer naar een meer beknopte in 1948.

Wij moeten dit naar mijn mening zo zien, dat bij de eenvoudige verklaring van 1929 een veel te grote divergentie bestond in de werkwijze der

accountants; dit hield natuurlijk ook verband met de nog niet zo hechte en actieve beroepsorganisatie en met de grote oppervlakte van de States. Via voorschriften en uitgebreide standaardverklaringen moesten de accountants gedwongen worden, bepaalde principes algemeen te aanvaarden.

Is men eenmaal zover, dat ze algemeen aanvaard en bekend zijn, dan kan de verklaring in overeenstemming daarmee vereenvoudigd worden. Op deze wijze zien wij uit de verklaring verdwijnen, dat men boeken en bescheiden heeft onderzocht, dat men de nodige inlichtingen heeft verkregen, dat men op interne controle steunt, dat men met steekproeven werkt en geen „detailed audit” verricht.

Het voorbehoud speelt ook bij de Amerikaanse verklaring een belangrijke rol. Het kan betrekking hebben op het achterwege laten van zekere „generally accepted auditing procedures”, dus een technisch voorbehoud, of een afwijkende mening van de accountant t.a.v. een voorstelling van zaken, een zgn. principiëel voorbehoud. Voor beide gevallen geldt, dat wanneer het voorbehoud zodanige strekking heeft, dat het de waarde van de verklaring te niet doet, de accountant geen goedkeurend oordeel mag uitspreken. Dat is dus juist als bij ons.

Een nieuw en, naar ik meen, in Nederland nog vrijwel niet voorkomend aspect krijgt het probleem van de accountantsverklaring, doordat nieuwe groepen van belanghebbenden haar gaan gebruiken, in het bijzonder de vakverenigingen. Discussies zijn gaande, om de verklaring meer leesbaar en begrijpelijk te maken voor leken, zulks in analogie met het streven naar meer leesbaarheid van jaarverslagen van grote maatschappijen.

Bij de bespreking van de „Securities & Exchange Commission” heb ik gewezen op de door haar uitgegeven „Accounting Releases”. Ik wil daar nu even op terugkomen in verband met een recent geval, dat behandeld is in nrs. 64 en 67 van die „releases”, het zgn. „Drayer-Hanson-case”. In het M.A.B. van Juni 1950 is dit „case” in extenso weergegeven.

De firma Drayer-Hanson werd omgezet in een N.V., met een emissie op de beurs. Het prospectus bevatte een overdrachtsbalans en een resultatenrekening over de voorafgaande periode. Deze gegevens waren gecertificeerd door een zeer bekend accountantskantoor en aldus overgelegd aan de S.E.C. Later bleek, dat de voorraden per de oprichtingsdatum en dus de winst over de voorgaande periode belangrijk te hoog waren opgevoerd. Het rapport beschrijft, hoe dit was geschied, nl. door te hoog waarden van onderhanden werk, hetwelk niet was geïnventariseerd.

Naast het onderzoek door de S.E.C. naar de misleidende publicaties bij de emissie van Drayer-Hanson is ook de vraag gesteld in hoeverre de accountant in gebreke was gebleven; de sanctie zou eventueel zijn het schrappen van de lijst van accountants, die bij de S.E.C. geregistreerde maatschappijen mogen controleren, en dat betekent dus praktisch de ondergang voor een groot kantoor. De verklaring was opgemaakt door het hoofd van een plaatselijk bijkantoor, maar het bijzonder opmerkelijke van de uitspraak was nu, dat de firmanten van het hoofdkantoor ten volle mede verantwoordelijk werden gesteld. Deze opvatting strookt dus volkomen met de bepalingen van ons Reglement van Arbeid en stelt eens te meer in het licht het gevaar van zelfstandig werkende bijkantoren. De firma werd inderdaad schuldig bevonden aan nalatigheid bij het toepassen van „generally accepted auditing procedure”, in dit geval dus door het niet opnemen van de goederenvoorraad en het onvoldoende beoordelen van de interne controle, die verre van goed was. Verzachtende om-

standigheden maakten echter, dat de vervolging werd opgeheven. Onder deze omstandigheden werden o.a. gerekend, dat de firma direct bij het constateren van de fout zelf aangifte had gedaan bij de S.E.C., dat zij aanstonds maatregelen had genomen tot verbetering van haar eigen interne organisatie, om herhaling te voorkomen, dat zij het tekort op de voorraden zelf bijpaste (\$ 87.000.—) en dat zij sedert de oprichting van van S.E.C. in 1933 voor ca \$ 1 milliard had gecertificeerd, zonder dat er iets op aan te merken viel.

Zoals wij de Ereregelen hebben, heeft het A.I.A. zijn „Rules of Professional Conduct”, met dien verstande, dat verschillende bepalingen, die bij ons in het Reglement van Arbeid zijn opgenomen, ook in die „Rules” zijn vastgelegd. Ik wil bij deze reglementen niet lang stil staan; de heer Porrey heeft er onlangs in dit blad een bespreking aan gewijd. In hoofdzaak zijn de bepalingen voor beide landen van gelijke strekking. Een speciaal Reglement van Arbeid, zoals wij dat hier hebben, kent men in de U.S.A. niet. De meeste bepalingen van de R.v.A. zijn echter terug te vinden in de „Rules of Professional Conduct”, onder de „Auditing Standards” of in de „Statements on Auditing Procedure”.

Wenden wij ons tenslotte nog tot het vraagstuk van het arbeidsterrein van de accountant, en dan wel in het bijzonder wat betreft de behandeling van belastingzaken.

Een vooraanstaand Amerikaans accountant ontleedde onlangs in een artikel in *The Journal of Accountancy* de functie van de accountant en onderscheidde haar daarbij in drie delen, te weten: controlerend en adviserend orgaan ten behoeve van de bedrijfsleiding, behandeling van belastingzaken, en tenslotte, ja, ook nog auditing, dus hetgeen wij hier noemen de controlerende functie t.b.v. het maatschappelijk verkeer.

De accountants in de U.S.A. achten het vanzelfsprekend, dat zij ook belastingzaken behandelen, niet alleen voor hun contrôlecliënten, maar, aangezien zij toch eenmaal de gespecialiseerde kennis bezitten, ook wel voor cliënten, die alleen om belastingadvies komen. Een sterk argument wordt gevonden in de omstandigheid, dat de belastingheffing zich steeds meer op het terrein der accountancy beweegt. In de Amerikaanse literatuur heb ik niemand gevonden, die wees op het gevaar voor des accountants onpartijdigheid en van adviezen op grond van ongecontroleerde cijfers.

De kwestie heeft echter aan de overzijde nog een heel ander aanzicht, dat wij hier niet kennen. De advocatenstand nl. heeft gesteld, dat door het geven van belastingadviezen de C.P.A.'s, en ook anderen, zich gaan bewegen op het terrein van het verlenen van rechtskundige bijstand, hetgeen krachtens wettelijke bepalingen alleen aan haar, de advocatenstand, is voorbehouden. De discussie hierover, die soms zeer scherpe vormen aanneemt, is nog steeds gaande. Men heeft getracht, door gezamenlijk overleg tot overeenkomst te geraken, de resultaten waren tot nu toe nog niet erg bevredigend. Om de geest van dit overleg te karakteriseren vermeld ik, dat dit geschiedt van de zijde van het A.I.A. door een commissie voor samenwerking met de advocaten, terwijl anderzijds door die advocaten is ingesteld een commissie tegen het onrechtmatig uitoefenen van de rechtspractijk. Het laatste klinkt nu niet bepaald erg toeschietelijk.

Ik ben hiermede gekomen aan het eind van mijn beschouwing. Wan-

neer wij het behandelde nog even in vogelvlucht overzien, dan komen we tot het volgende beeld.

Er zijn een aantal factoren, die leiden tot een verschil in algemene instelling van Amerikaanse en Nederlandse accountants t.o.v. hun werk.

Wij zagen een ontwikkeling van balanscontrôle naar contrôle van de jaarrekening en daarna de overgang van „statement of fact” naar „statement of opinion”. De eis om door eigen actie te komen tot een volkomen contrôle, naar onze opvattingen, treffen wij niet aan. Door voortschrijdende perfectionering der interne contrôle en voortdurende groei van bedrijven gaat men zich steeds meer beperken tot steekproeven op de werking van interne contrôle. De accountants worden geprikkeld om steeds op hun *qui vive* te blijven door goede voorlichting en richtlijnen vanwege de vakorganisaties en door het deskundig toezicht van de Securities & Exchange Commission. Belastingzaken worden vrij algemeen door accountants behandeld. Een algemene wetenschappelijke fundering van de functie van de accountant zoekt men in de Amerikaanse literatuur tevergeefs.